

Tovarniški odbori v Franciji

Prvi tovarniški odbori so bili ustanovljeni v Franciji l. 1919 v času velikih stavk. Po drugi svetovni vojni je bilo v l. 1945 in 1946 uveljavljenih več zakonov, ki urejajo ustanavljanje tovarniških odborov. V začetku, posebno pa pred sprejetjem zakonov, so pojmovali tovarniške odbore kot sredstvo za uresničitev globokih sprememb ekonomsko socialne strukture države, zakoni, posebno pa kasnejši politični razvoj države, pa so bili usmerjeni v zmanjševanje takega pomena tovarniških odborov.

Po zakonu se tovarniški odbori ustanovijo v vseh podjetjih, ki imajo več kakor 50 delavcev. To so mešani organi, ki jih sestavljajo delodajalec ali njegov predsednik in dva do osem zastopnikov delavcev in uslužbencev. Zastopnike delavcev in uslužbencev volijo s tajnim glasovanjem po sindikalnih listah in po sistemu proporcionalnega zastopstva. Volitve so v dveh kolegijih: prvega tvorijo delavci in nameščenci, drugega pa tehniki in vodilno osebje podjetja. Delodajalec ali njegov zastopnik je predsednik odbora.

Pristojnosti tovarniških odborov so predvsem posvetovalne narave. Razdelimo jih lahko na dve skupini:

1. V ekonomsko tehničnih vprašanjih ima odbor pravico dati sugestije glede povečanja proizvodnje in storilnosti dela, glede organizacije proizvodnje in tržišča, letnih proizvodnih planov in drugo. Tovarniški odbori imajo tudi pravo predložiti, da povzame mnenje, letno poročilo podjetja s podatki o obsegu proizvodnje, formiranju cen, doseženih profitih in drugo. Mnenje odbora pa lastnika in upravo podjetja ne obvezuje. Le v primeru, če se tovarniški odbor ne strinja z letnim poročilom ali s kakšnim drugim ukrepom delodajalca, se spor predloži oblastni upravi za delovne spore, ki najpogosteje odobri ukrepe delodajalcev. V podjetjih, ki pripadajo delniškim družbam, pošlje tovarniški odbor dva svoja člana v upravni odbor podjetja, vendar ima tam njihova intervencija spet le posvetovalno vlogo. Ti delegati tovarniškega odbora imajo pravico prisostvovati letnim skupščinam delničarjev, v anoninimih družbah pa so glede pravic izenačeni z njimi.

2. V socialnih vprašanjih so pristojnosti nekaj širše, ker razpolaga odbor z lastnimi skladi (ti se formirajo z vplačili delodajalcev) za organiziranje raznih oblik socialne zaščite in kulturno vzgojnih institucij, o čemer odloča odbor suvereno. Razen tega sodeluje odbor z upravo podjetja pri izboljšanju zaščite dela in kontrolira delo socialnega zavarovanja.

Tovarniški odbori so torej v Franciji v osnovi posvetovalni organi, ki so daleč od tega, kar razumemo pod samoupravljanjem. Kljub temu pa je delo tovarniških odborov vedno naletelo na odpor delodajalcev, kar je razen že tako omejenih zakonskih pristojnosti še bolj otežkočalo njihovo delo. Računajo, da je danes 10.000 teh odborov, med katerimi so mnogi samo na papirju, medtem ko bi jih po zakonskih možnostih moralo biti 20.000.

Razen tega je treba iskati vzroke za tako stanje v nepravilnem odnosu sindikatov do tovarniških odborov, ki so z organizacijo in ideološko razdvojenostjo prispevali k slabitvi odborov kot celote pred enotnim stališčem odpora delodajalcev.

V zadnjem času se občuti pri sindikalnih organizacijah določena težnja po pozitivni dela tovarniških odborov, ker je mogoče ceniti njihovo koristnost s stališča iskanja poti k naprednemu razvoju Francije samo v njihovi aktivnosti. N. P.

Kontrola cen na Norveškem

Znano je, da je vpliv države na gospodarski razvoj nordijskih držav precej velik. To posebno velja za Norveško, kjer je sistem instrumentov, s katerimi država regulira razna gospodarska gibanja in usmerja svoj gospodarski razvoj, zelo razvejan. Vpliv države na norveško gospodarstvo seže najdlje na področju planiranja gospodarskega razvoja in kontrole gospodarstva.

Sistem kontrole omogoča neposredni vpliv na funkcioniranje gospodarstva, na Norveškem pa je prišel najbolj do izraza z zakonom o kontroli cen. Neposredno po vojni so na Norveškem na temeljučasne zakonodaje uporabljali sistem kontrole cen, ki je obstajal predvsem v planiranju cen pomembnejših izdelkov. Novi zakon pa je dal državnim organom, ko je bil uveljavljen l. 1954, pomembnejša pooblastila.

Po tem zakonu spada kontrola cen v pristojnost direkcije za cene. Odločanje o manj pomembnih vprašanjih spada v pristojnost dela lokalnih oblastnih organov, medtem ko odloča o problemih cen, ki imajo širši gospodarski pomen, finančno ministrstvo, včasih pa tudi vlada. Svet za cene je pooblaščen, da odloča o vprašanjih, ki se nanašajo na kontrolo trustov tako, da je ocena trustov in monopolov s splošnogospodarskega in družbenega stališča, ki jo sprejme svet, dokončna.

Temeljni smoter tega zakona je bil, doseči kontrolo nad cenami, profitom in blagovnim prometom. Zakon je dal vladi pravico določanja najnižjih in najvišjih cen, za posamezne izdelke pa tudi fiksnih, ustaljenih cen. Ta zakon določa nadalje povprečne zasluzke, proračune in pogoje proizvodnje in trgovine, kakovost blaga in podobno. Hkrati odreja zakon tudi cene uslug, ker predpisuje najvišje stopnje zasluzkov za hotele, kinematografe, avtotaksije itd.

Zakon je zajel tudi reguliranje dividend delniških družb. Prepoveduje, da bi izplačevali delničarjem dividende po višjih stopnjah, kakor so tiste, ki jih vsako leto razpiše parlament (okrog 5%). Po odobritvi vlade ali direkcije se izjemno lahko odobrijo višje stopnje, kolikor ugotovijo, da je delo podjetij v splošnem interesu in da jim je potrebna razširitev poslovanja.

Kontrolo izpolnjevanja tega zakona je država poverila posebnim organom, kar pomeni, da mu pripisujejo izjemen pomen.

Dopolnilni davek na visoke dohodke v Belgiji

Belgijski parlament je minuli mesec sprejel predlog zakona o uvedbi dopolnilnega davka stopnje 5,5 na letni dobiček, ki presega 500 tisoč belgijskih frankov. Stopnja 5,5 % bodo pravzaprav plačale tiste fizične ali pravne osebe, katerih dobiček bo višji kakor 750.000 frankov na leto, medtem ko bodo dobički od 500.000 do 750.000 frankov obdavčeni z nekoliko nižjo stopnjo (50 belgijskih frankov ustreza vrednosti 1 dolarja ZDA).

Od skupnega števila belgijskih davčnih zavezanecv, ki jih je 2,1 milijona, jih bo moralo plačati novi davek le 7000. To so največji industrijci, veleposestniki in trgovci. Zakon bodo uporabili v proračunskih letih 1956/57 in 1957/58. Dobil je ime »davek na izredni dobiček«.

Pobudo za sprejem zakona so dali socialisti. Zakonski predlog je naletel na zelo ostro reakcijo katoliških krogov. To je razumljivo, ker se v Belgiji največji finančni, industrijski in veleposestniški interesi zbirajo okrog vodstva belgijske katoliške stranke. Liberalci — partnerji socialistične stranke v vladi — predstavljajo tako imenovane srednje sloje. Ti so predlagali samo manjše spremembe. Tako je socialistom uspelo, da je parlament njihov predlog izglasoval in da so si ohranili zaveznike med srednjimi sloji.

Belgijski socialisti so v koalicijski vladi l. 1954, ko je sedanja koalicija po zmagi na volitvah zamenjala popolnoma katoliško vlado. Razen različnih uspehov na področju socialne zakonodaje in komunalne politike pomeni novi zakon prvi ukrep belgijske vlade, katerega ost je izkazilo usmerjena proti interesom največjih kapitalističnih slojev. Novi zakon pomeni prvo resnejšo uveljavitev načela pravičnejše razdelitve bremen in dobička.

Poljski gospodarski plan za leto 1957

Po planu gospodarskega razvoja za leto 1957, o katerem so razpravljali v Sejmu v začetku marca, se mora nacionalni dohodek v primerjavi s prejšnjim letom povečati pa 4,3 odstotka. Vrednost vse industrijske proizvodnje socialističnega sektorja se bo povečala za 4, vrednost proizvodnje blaga, ki je namenjeno za široko potrošnjo in za preskrbo tržišča, pa za 5,2 odstotka, kar je posledica nove politike v razdelitvi nacionalnega dohodka v primerjavi s prejšnjimi leti.

Skupne investicije bodo, kakor računajo, na ravni l. 1956 in bodo znašale 47,5 milijarde zlotov, medtem ko so v prvem načrtu računali z investicijami v vrednosti 55,3 milijarde zlotov. Strukturo investicij so spremenili tako, da so znatno povečali investicije v kmetijstvu, industriji gradbenega materiala in v lahki industriji. Zneski, ki so planirani za stroje, gradnjo, kovinsko in kemično industrijo, so ostali nespremenjeni.

Plan računa, da se bodo povečali dohodki individualnih proizvajalcev za okrog 4 milijarde zlotov, kar bodo dosegli z zmanjšanjem odkupa, to je s stimuliranjem večje proizvodnje, in s povečanjem odkupne cene žita za 100 odstotkov v primerjavi s cenami iz l. 1956. Dohodke delavcev in uslužbencev bodo povečali za 50%.

Gospodarski plan za l. 1957 bo omogočil efektivno zaposlitev novih 200 tisoč oseb in od teh jih bo dobilo zaposlitev v trgovini 50.000, v obrti pa okrog 60.000. Ti podatki kažejo značaj sprememb, ki so bistvene za gospodarski plan l. 1957. Ta določa znatno krepitev trgovinske mreže in razvoj uslužnostnih dejavnosti. Nova delovna mesta v teh gospodarskih vejah kakor tudi možnosti zaposlitve v zahodnih področjih Poljske odpirajo perspektivo zmanjšanja administrativnega aparata, ki ga pospešeno nadaljujejo. V zadnjih mesecih l. 1956 so zmanjšali število uslužbencev, ki so bili zaposleni v raznih administrativnih organih in ustanovah, za skoraj 20.000, računajo pa, da ga bodo zmanjšali do maja letos za nadaljnjih 45.000 oseb.